

Отже, професійна мова – це насамперед термінологія, притаманна тій чи іншій галузі науки, техніки, мистецтва, та професіоналізми. Вона виокремлюється відповідно до сфери трудової діяльності, де активно функціонує.

Справжній фахівець повинен мати сформовану мовну, мовленнєву і комунікативну компетенції.

Мовна професійна компетенція – це сума систематизованих знань норм і правил літературної мови, за якими будуються правильні мовні конструкції та повідомлення за фахом.

Мовленнєва професійна компетенція – це система умінь і навичок використання знань під час фахового спілкування для передавання певної інформації.

Ґрунтуючись на мовній компетенції, вона виявляється у сформованості умінь послуговування усною і писемною літературною мовою, багатством її виражальних засобів відповідно до літературних норм.

Комунікативна професійно орієнтована компетенція – це «система знань, умінь і навичок, потрібних для ефективного спілкування»⁴, тобто треба володіти сумою знань про мову, вербальні й невербальні засоби спілкування, культуру, національну своєрідність суспільства і вміти застосовувати ці знання в процесі спілкування.

Отже, професійна комунікативна компетенція репрезентує професійні знання, вміння і навички спілкування.

Грибинюк Д. В.
НТУ «ХПІ»

СУРЖИК У МАСОВІЙ СВІДОМОСТІ: ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ ЧИ ЗНЕКУЛЬТУРЕННЯ

Українська мова протягом багатьох століть була поставлена в такі умови, що можна тільки дивуватися, як вона збереглася і вижила взагалі. Накладене ще в другій половині XVII ст. табу великим тягарем лежало на ній майже до кінця XX ст. Зрозуміло, що кількасотрічне приниження української мови і водночас насаджування іншої, тобто російської, не могло не позначитися на усному (в першу чергу) та писемному мовленні її носіїв. Мовне явище, що одержало назву суржик, належить до специфічної форми побутування в Україні. Лексему суржик трактують як поз-

начення українсько-російського мішаного мовлення, хоча дехто з науковців переносить термін і на інші види мовних гібридів (наприклад «словацько-російсько-український суржик»). Головним завданням тут є розрізнення інтерферованого й мішаного мовлення, встановлення критеріїв такого розрізнення, зокрема визначення інтерференційного порогу, за яким починається процес мовної міксації, а також пошук шляхів запобігання негативного впливу суржику на українську літературну мову.

Недостатня опрацьованість питань українсько-російського білінгвізму (специфічний стан суспільного життя, при якому спостерігається і є визнаним факт функціонування й співіснування двох мов у межах однієї держави) пояснює відсутність наукових засад для такого розрізнення. Багато культурологів, істориків, діалектологів схильні характеризувати дане явище як «калічення мови, мовну безпорадність, брак чуття слова, хапання за перший-ліпший сурогат з чужої мови, пасивний перехід на вторинний ширвжиток» (І. Дзюба), але якщо розглядати ситуацію з іншого боку, більш детально і серйозно, то хотілося б звернути увагу на загрозу для української літературної мови. Той факт що суржиком розмовляє чи пише від 11 до 18 % (за різними даними) переважно сільського населення України беззаперечно засвідчує, що мандрівників українсько-російською вербальною «дорогою навропростець» вистачає аби завадити розвитку і поширенню української літературної мови.

Слід зазначити, що зазвичай таке поширення суржику спричинене двома факторами: по-перше, це намагання носіїв української сільської говірки пристосуватися до російськомовного міського середовища, по-друге, небажання покращити свій мовний рівень, а також мова викладання у школах.

Чому, власне, акцентуємо увагу на проблему викладання? Саме тому, що зі школи все починається. Вчитель і сім'я, як першоджерела, формують в юних думках відношення до мови, мовну приналежність і свідомість, і, нарешті, навчають говорити і писати. І саме небажання дбати про мовну культуру і мовну свідомість, на цьому рівні, має ключову роль і є підґрунтям для подальшого занепаду їх розвитку.

Звичайно, не можливо не помітити і деяких позитивних сторін такого явища як «суржик», якщо розглядати процес переходу з чистої російської на чисту українську мову. Важливим тут розмежування понять, тобто «суржику як постійно використовуваного мовного гібриду» і «суржику як перехідного етапу» до оволодіння літературною українською

мовою. Тільки з такої позиції суржик можна розглядати як певне покращення становища української мови шляхом збільшення кількості її носіїв.

Таким чином, можна зробити висновок, що неможливо одразу позбутися наслідків і явищ мовної гібридизації. Але поступові кроки, у вигляді підвищення рівня викладання української мови та літератури, політика сприяння розвитку й популяризації української культури, контроль за якістю мовлення осіб, які є гарантами впровадження державної мови (викладачів, журналістів, держслужбовців), значною мірою підвищать здатність українського суспільства підняти престиж української мови і культури.

Демиденко М.
НТУ «ХПІ»

МОВНА СТІЙКІСТЬ – ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД І УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Нас навчали вихованості. «Відповідати тією мовою, якою до тебе звертаються, – це ознака ввічливості», – методично повторювали вчителі в школі. Ми вирости дуже гречними й тепер спілкуючись із російськомовними колегами, друзям і просто переходимо, чемно переходимо на їхню мову. Ніби інакше вони нас не розуміють. А українська – це для особливих випадків: у когось – для дому, ще в когось – для офіційних урочистостей. Звичайно, якою мовою де і з ким говорити, – особиста справа кожного. Тільки в масштабах країни лінгвістична нестійкість бачиться загрозливою: якщо кожен українець виявлятиме свою «ввічливість» до російськомовних. Хто ж тобі говоритиме українською? Навіть вихованість має межу. Вихованість – це ще й відповідальність.

Мовну стійкість народу повинні жити чотири головні джерела, що становлять доконечні умови його національного існування: національна традиція (історична пам'ять), національна свідомість та солідарність, що мають становити взаємопов'язану нерозривну пару, національна духовна і матеріальна культура, національний мир і співробітництво з іншими етносами, що живуть на території відповідного народу, а також з іншими народами світу.